

ferm!

land- en tuinbouw met toekomst

jaargang 9 - editie 2021

Voorwoord

De voorbije weken voert men in de media, het parlement, de provincieraad opnieuw heel wat discussies waar de landbouw bij betrokken is. Denken we maar aan het debat over de megastallen of de discussies als gevolg van het meest recente Mestrapport. Discussies die veelal een technische basis hebben, maar die natuurlijk ook over mensen gaan. Want het gaat natuurlijk niet enkel over pakweg stallen, maar ook over de boer zelf. Dit gaat over jullie toekomst. Die van jullie gezin en van jullie bedrijf. In deze en vele andere discussies over duurzame landbouw is het belangrijk dat dit gesprek vooral met jullie, land- en tuinbouwers, gevoerd wordt. In het artikel op pagina 6 staat er een mooi citaat '...als we een duurzame toekomst willen, dan moeten we nu uit ons kot komen en naar elkaar luisteren. Dé oplossing bedenken we samen....' Dit moeten we gaan doen!

Gedeputeerden Bart Naeyaert
(bevoegd voor Landbouw)
en Jurgen Vanlerberghe
(bevoegd voor Natuur en Milieu)

Ferm! komt tot stand in een samenwerking tussen het provinciebestuur en:

Aan de slag met eiwitgewassen

Landbouwers zijn op zoek naar manieren om zich te onderscheiden en hun bedrijven economisch te optimaliseren via innovaties, zoals nieuwe teelten. Nieuwe markten ontdekken en daarin stappen ondernemen is echter niet evident. Daarom heeft Inagro sinds enkele jaren een innovatieve tuin, waarin we nieuwe of 'vergeten' gewassen telen. Verschillende eiwitgewassen doorstonden er een eerste test en verhuisden nadien naar onze proefvelden voor onderzoek op grotere schaal. Zo heeft Inagro ervaring opgedaan met diverse nieuwe peulvruchten, met veelbelovende resultaten. Dit zijn teelten met een mooie toekomst in Vlaanderen, want ook bij de consument en de warenhuizen stijgt de vraag naar peulvruchten.

'Peulvruchten' is een verzamelnaam voor onder andere bruine bonen, kapucijners, limabonen, kidneybonen, lupinen, spliterwten, kikkererwten, linzen en soja. Doordat ze veel eiwit bevatten, worden peulvruchten vaak geconsumeerd als eiwitbron in plaats van vlees. Ze worden verwerkt in plantaardige vleesvervangers of hybride producten, die een combinatie van dierlijk en plantaardig eiwit bevatten.

Technisch gezien zijn peulvruchten de zaden uit de peulen van een vlinderbloemige plant. Peulen bestaan uit een vruchtblad waarin een of meerdere zaden groeien. Wanneer de zaden rijp zijn, gaan de peulen aan de rug- en buiknaad open.

Meerwaarde van peulvruchten voor de landbouw

Peulvruchten zijn om verschillende redenen interessant voor Belgische landbouwers. Als vlinderbloemigen voorzien ze voor een deel zelf in hun bemesting en die van de volgende teelt, doordat ze stikstof uit de lucht in de bodem vastleggen.

(Vervolg op de volgende pagina)

Bodem / erosie	4
Infrastructuur / Innovatie	6
Gewasbescherming	8
Water	10
Natuur	12
Verbreiding	14

Stikstoffixerende bacteriën leven in symbiose met vlinderbloemigen in zogenaamde wortelknobbels.

Hierdoor kunnen ze ook op schrale gronden hoge opbrengsten opleveren. Ze passen dan ook goed in een ruimere teeltrotatie en in de Europese ambitie om het gebruik van meststoffen sterk te verminderen.

Naast deze bijzondere eigenschap trekken peulvruchten bestuivers en andere nuttige insecten aan en laten ze een goede bodemstructuur na voor de volgteelt. Bovendien vraagt de teelt geen speciaal machinepark en kan er geoogst worden met een standaard pikdorser.

Ondanks deze voordelen zijn peulvruchten momenteel geen hoofdteelt voor Belgische landbouwers. Toch zijn ze zeker ook geen nicheteelt meer. Denk maar aan de groene erwten en bonen voor menselijke consumptie, waarvan een groot deel naar de diepvriesindustrie gaat.

Maar het assortiment en de mogelijkheden van peulvruchten gaan verder dan dat. Zo stijgt de vraag naar Europese eiwitbronnen voor veevoeder. Bovendien tonen zowel consumenten als retail interesse in een ruimer aanbod aan lokaal geteelde peulvruchten. Alle schakels om peulvruchten op de markt te brengen zijn dan ook lokaal aanwezig.

Van innovatieve tuin naar demovelden

Inagro heeft sinds enkele jaren een innovatieve tuin waarin we nieuwe of 'vergeten' gewassen telen. Een van de gewasgroepen

Vlinderbloem

waar we op focussen, zijn eiwitgewassen. Peulvruchten zoals soja, erwten en veldbonen zijn geen volstrekt onbekende teelten meer in Vlaanderen, maar er is een heel gamma aan peulvruchten dat vrijwel nog niet geëxploreerd is. Zo hebben we in het

verleden ervaring opgedaan met onder andere linzen, kikkererwten en nierbonen.

Uit de screening van de teelten in de innovatieve tuin bleek het potentieel van kikkererwten, nierbonen en soja. Daarom

Soja

beslisten we deze teelten op grotere schaal te beproeven en te observeren.

Teelttechniek, ziektegevoeligheid en opbrengst zijn voor landbouwers uiteraard belangrijke criteria om effectief aan de slag te gaan met deze teelten. Om dit verder uit te spitten worden de gewassen aangelegd op het demoplatform eiwitgewassen van Inagro.

Kikkererwten

Het voorbije seizoen hebben we geëxperimenteerd met zes variëteiten kikkererwten op twee zaaitijdstippen: een vroege zaai midden april en een latere zaai midden mei. Beide ontwikkelden zich ondanks het hete en droge seizoen goed.

Aangezien dit een nieuwe teelt is, wordt ze nauwgezet opgevolgd om eventuele aantasting door ziekten en plagen te identificeren. Zo hebben we aandacht voor aantasting door een schimmel die specifiek is voor kikkererwten.

Daarnaast bepaalden we het opbrengstpotentieel per ras. Honderd dagen na zaai konden de verschillende rassen geoogst worden met een gemiddelde opbrengst van 2,5 ton/ha, met uitschieters boven 3 ton/ha.

Nierboon

Naast deze mooie opbrengst zijn er ook enkele uitdagingen. Zo werd de liefde van duiven voor de kikkererwten duidelijk en bleek dat kikkererwten in de afrijpingsfase hergroei kunnen vertonen. Hierdoor lijkt oogst onder gunstige omstandigheden en nadrogen wenselijk. Bovendien zijn er momenteel geen gewasbeschermingsmiddelen erkend in deze teelt.

Nierboon

Eén ras van nierboon werd op drie tijdstippen, verspreid in het voorjaar, uitgezaaid om zo de invloed van de zaaidatum op het afrijpen te bepalen. De zaaimomenten waren verspreid in de maand mei, telkens met een tussentijd van ongeveer twee weken. De nierbonen ontwikkelden zich goed, maar het tweede zaaimoment kreeg onvoldoende regen tijdens de fase van jeugdgroei om het opbrengstpotentieel optimaal te benutten.

Ook de nierbonen werden opgevolgd op het vlak van ziektes en plagen, maar daarbij werden geen problemen vastgesteld.

De oogst van het zaaimoment begin mei verliep vlot met 2,4 ton/ha, en 19,7% vocht is alvast veelbelovend. In werkelijkheid kan het opbrengstpotentieel nog hoger liggen. We ondervonden namelijk problemen om de (te) laaghangende peulen integraal te oogsten met de proefvelddorser, met uitval op het veld als gevolg.

Meer info?

jonas.claeys@inagro.be
051 27 32 35

Kikkererwt

“De ploeg staat nog op het bedrijf, maar is amper op het veld te bespeuren”

In de praktijk geven landbouwers nog vaak de voorkeur aan ploegen. Toch wint niet-kerende bodembewerking veld in de Vlaamse landbouw. De goede bodemstructuur, de betere waterinfiltratie en het sterkere bodemleven maken een niet-kerend bewerkt perceel dan ook weerbaarder tegen droogte en erosie. Maar omschakelen van ploegen naar niet-kerend bewerken is niet vanzelfsprekend. Dat weet ook biolandbouwer Karel Dewaele uit Stavele. “Soms zou de ploeg de snelste oplossing zijn, maar in veel gevallen is niet-kerend bewerken de betere keuze. Je moet alleen iets meer geduld oefenen in het voorjaar”, stelt hij.

In 2019 nam Karel Dewaele het gemengde landbouwbedrijf van zijn ouders over. Trouw aan de traditie verbouwt hij akkerbouwteelten op de vijftig hectare grond. Aardappel, suikerbiet, wintergranen en maïs wisselen elkaar af. Zodra Karel van start ging met de omschakeling van het eerste perceel naar biologische landbouw, voegde hij groenten aan het teeltplan toe. De boerenkool, boontjes en pompoen zet hij af aan de industrie en de versmarkt. “Intussen is een goede twintig hectare in omschakeling naar bio of al helemaal bio. Zo werk ik stilaan naar een teeltplan met biologische groenteteelt en akkerbouw toe.”

Positieve effecten op lange termijn

Al meer dan tien jaar geloven Karel en zijn vader in niet-kerende bodembewerking. “Mijn vader zaaide consequent de groenbemester *Facelia* in op percelen waar na granen aardappelen zouden komen. In de winter vroom de groenbemester af en in het voorjaar leverde dat een prachtige, kruimelige grond op.” Dankzij dit positieve effect maakten vader en zoon de klik: op een dag beslisten ze één perceel niet meer te ploegen. Enkele jaren later zijn ze volledig overgeschakeld op een ploegloos systeem op alle percelen. “De ploeg staat nog op het bedrijf, maar is amper op het veld te bespeuren.”

Karel en zijn vader lieten zich inspireren door ervaringen van collega's en Inagro. “Grond zien die jarenlang niet-kerend bewerkt is, is het mooiste bewijs dat de effecten vooral op lange termijn waardevol zijn. We hebben dan ook bewondering voor landbouwers die dit systeem al langer toepassen. Bovendien zijn we Inagro dankbaar voor de interessante machinedemo's

en de bezoeken aan het proefperceel van het Proefbedrijf Biologische Landbouw.”

Het goede moment uitkiezen

Niet-kerende bodembewerking maakt deel uit van de basisprincipes voor goede bodemzorg. Het is een interessante techniek om de bodemconditie op peil te houden. Elke landbouwer vult het anders in, maar alles start met een goede beginsituatie. “De geschiedenis van het perceel speelt een grote rol in het huidige teeltjaar”, klinkt het in Stavele. “Daarnaast moet je het goede moment uitkiezen om het veld op te gaan. In het voorjaar wacht je beter iets langer, zodat de grond voldoende droog is en de bovenste teeltlaag verkruiemt. Daarna kunnen de werkzaamheden snel van start gaan.” Meteen vestigt Karel de aandacht op een

Als je naar de grond kijkt en ziet wat er allemaal leeft, dan wil je toch dat alles goed kan functioneren?

veelgemaakte fout bij de omschakeling van ploegen naar niet-kerende bodembewerking: de grond wordt te sterk losgemaakt. Er moet een zekere fractieverdeling van kluitgrootte in de bodem zijn. “Vergelijk het met een ballenbad. Een gezonde mengeling van fijne grond en grove brokken zorgt voor een betere infiltratie van water en minder verstoring van het bodemleven. Dat maakt de grond weerbaarder. Tegelijk blijft het zaadje bovenaan in de kruimelige grond liggen.”

Bio helpt functioneren

Niet-kerende bodembewerking en biologische landbouw worden wel vaker in één adem genoemd. Dat is volgens Karel niet toevallig: “Als je naar de grond kijkt en ziet wat er allemaal leeft, dan wil je toch dat alles goed kan functioneren? Bio helpt daarbij. Eigenlijk is niet-kerende bodembewerking onderdeel van een teeltsysteem dat alles wat leeft ondersteunt om goed te groeien, en zelfs helemaal gratis!”

Meer info?

lieven.delanote@inagro.be
051 27 32 50

Gebruik je straks bewerkte dierlijke mest als kunstmest?

Het mestoverschot in Vlaanderen wordt verwerkt of geëxporteerd, terwijl je als landbouwer kunstmest moet kopen om in de behoefte van je gewassen te voorzien. Nochtans zijn er al innovatieve technologieën die nutriënten of plantenvoedingsstoffen uit mest recupereren. Ze leveren nieuwe, herwonnen meststoffen met eigenschappen die vaak gelijkaardig zijn aan die van kunstmest. Europese wetgeving laat echter nog niet toe dat landbouwers die herwonnen meststoffen gebruiken als kunstmest. Komt daar binnenkort verandering in? Dan is Inagro alvast voorbereid!

De term ‘herwonnen meststoffen’ slaat op nieuwe en hoogwaardigere meststoffen. Ze worden via eenvoudige of hoogtechnologische, innovatieve technologieën geproduceerd uit ruwe grondstoffen, zoals dierlijke mest en stedelijk afval. Afhankelijk van de behandeling bekom je compost, digestaat, dunne en dikke fractie van mest en digestaat, mestverwerkingseffluent, spuiwater, zuiveringsslib, mineraalconcentraat, ammoniumzouten, agro-industrieel effluent, struviet, bio- of hydrochar en as.

Europese Commissie verandert geweer van schouder

De Europese wetgeving beschouwt herwonnen meststoffen afkomstig uit dierlijke mest nog altijd als dierlijke mest. Volgens de nitraatrichtlijn mag je jaarlijks slechts 170 kg dierlijke stikstof per hectare aanbrengen. Die hoeveelheid kan je invullen met eigen ruwe dierlijke mest. De dierlijke mest die daarna overblijft, moet je verwerken of exporteren.

In bepaalde gevallen zou lokaal gebruik van dat mestoverschot in de vorm van herwonnen meststoffen, bijvoorbeeld op het eigen bedrijf, duurzamer zijn. De Europese Commissie lijkt het geweer dan ook stilaan van schouder te veranderen. Daarom evalueert Inagro de bruikbaarheid van herwonnen meststoffen als alternatief voor kunstmest. Zo zouden land- en tuinbouwers meer nutriënten uit mest kunnen benutten en minder kunstmest hoeven aan te kopen.

Grootste knelpunten binnenkort opgelost?

Onderzoekscentra in verschillende Europese landen stellen alles in het werk om knelpunten aan te pakken. Via een meerjarige veldproef gaat Inagro bijvoorbeeld na welke eigenschappen herwonnen meststoffen hebben, wat de bemestingsefficiëntie in het veld is en welke risico's er zijn voor het milieu. “Al twee jaar onderzoeken we specifiek de producten ammoniumnitraat, ammoniumsulfaat of spuiwater, digestaat, dunne fractie van digestaat en varkensurine in vergelijking met ruwe dierlijke mest en kunstmest”, vertelt onderzoeker Tomas Van de Sande. “In 2019 liep de proef voor maïs, dit jaar voor spinazie en in 2021 doen we hetzelfde voor aardappelen.”

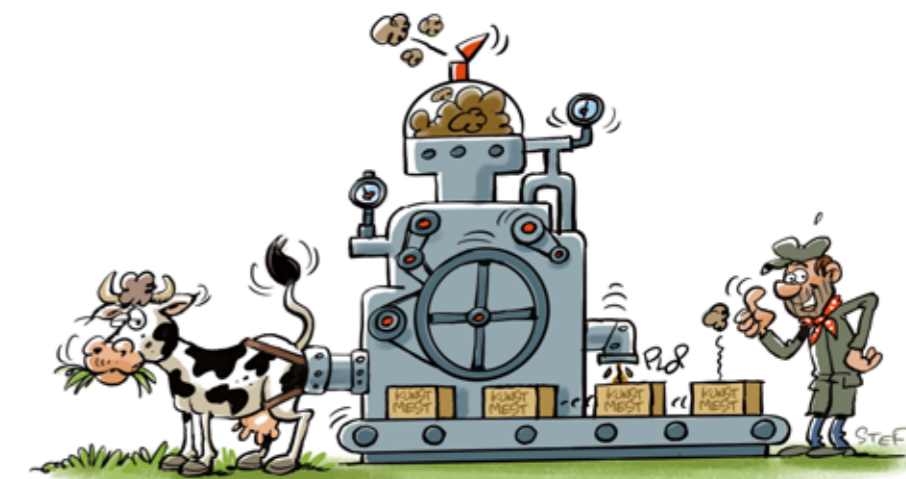
In SafeManure, een project van de Europese Commissie, wordt dan weer onderzocht of er criteria zijn waaraan herwonnen stikstofmeststoffen moeten voldoen voor

toepassing als kunstmest. Via technieken als centrifugatie en/of efficiënte verwijdering van vaste stoffen kunnen producten als ammoniumzouten, mineralenconcentraten en dunne fractie van digestaat in aanmerking komen voor toepassing als herwonnen meststoffen. Die zouden de naam *renure* krijgen: *recovered nitrogen from manure*. Zo kunnen landbouwers kosten besparen via een lagere mestverwerking en verminderde aankoop van kunstmest. Wordt vervolgd!

Meer info?

ines.verleden@inagro.be
051 27 33 84

"Als we een duurzame toekomst willen, dan moeten we nu uit ons kot komen"

Duurzame samenwerkingen in de voedselketen, op zowel menselijk als kwalitatief vlak. Dat is de ambitie van Stefaan Deraeve en Katrien Steeman. Sinds 1992 ontwikkelt en produceert het koppel vegetarische en biologische producten met lokale grondstoffen. In alles wat ze doen, streven ze naar eigen zeggen naar evenwicht. "In ons bedrijf La vie est belle stellen we de dialoog met landbouwers en retailers voorop om samen een faire prijs te bekomen en te verantwoorden aan de consument", klinkt het.

grondstoffen, hebben we een plantaardig aanbod voor elke maaltijd van de dag én streven we naar langlopende en sterke relaties met onze partners", gaat Stefaan verder.

Pionieren met lokaal geteelde biologische soja

Zo'n duurzaam partnerschap heeft La vie est belle met Simon Colembie uit Kruisem en met Colruyt. In 2018 vonden de verwerker, de akkerbouwer en de winkelketen elkaar in een samenwerking rond soja. "Colruyt wou pionieren met lokaal geteelde biologische soja. Er was geen afgewerkt product op de markt, omdat er geen Belgische soja was", licht Stefaan toe. "Biooer Simon, die we kenden uit een eerder project, was bereid soja te telen, waarmee wij creatief aan de slag konden gaan." Inagro en ILVO stonden hen bij met teelttechnisch advies.

Het rechtstreekse contact met de landbouwer maakt feedback over de kwaliteit van de landbouwproducten mogelijk, en dat is voor La vie est belle een voorwaarde om smakvolle voedingsproducten op de markt te brengen. "De coronacrisis heeft bewezen dat consumenten beleving blijven vinden in voeding", verduidelijkt Stefaan. "Als je gezonde voeding wil maken, heb je gezonde grondstoffen uit een gezonde grond nodig. Als verwerker hecht ik dan ook veel belang aan de herkomst van mijn ingrediënten."

Dialoog noodzakelijk voor duurzame toekomst

De sojaburgers en -spreads die sinds vorig jaar te koop zijn bij Bio-Planet getuigen van een geslaagde samenwerking tussen de akkerbouwer, de verwerker en de retailer. Maar voor Stefaan is het evenwicht

"Een sterk ketenverhaal gaat over veel meer dan grondstoffen aankopen tegen een goed onderhandelde prijs."

tussen de schakels in de keten minstens even belangrijk in het partnerschap. "In de voedselketen komt vooral de boer onder druk te staan door de volatiele prijzen. Een sterk ketenverhaal gaat over veel meer dan grondstoffen aankopen tegen een goed onderhandelde prijs."

La vie est belle stelt de dialoog in de volledige keten dan ook voorop om een faire prijs te bekomen en te verantwoorden aan de consument. "Meer nog, als we een duurzame toekomst willen, dan moeten we nu uit ons kot komen en naar elkaar luisteren. Dé oplossing bedenken we samen, met respect voor ieders positie in de keten. Enkel zo blijft alles voortbestaan", besluit Stefaan.

Meer info?

lieven.delanote@inagro.be
051 27 32 50

La vie est belle produceert 100% vegetarische en biologische voeding met ecologisch geteelde grondstoffen. De West-Vlaamse ondernemers Stefaan Deraeve en Katrien Steeman richtten hun burgerbedrijf in Brugge op in 1992, toen veggie en bio nog absolute nichemarkten waren. Bijna dertig jaar later zijn duurzaamheid, ecologie, biolandbouw, plantaardig en vegetarisch gevestigde waarden. "Dat we in 1992 innovatief waren, was zeker niet onze bedoeling", steekt Stefaan van wal. "We startten ons bedrijfje op in onze eigen keuken vanuit persoonlijke ervaringen."

Met gezond boerenverstand en een portie West-Vlaams ondernemerschap groeide dat bedrijfje uit tot een kmo met 25 medewerkers. De duidelijke visie van weleer klinkt vandaag nog altijd even sterk: "Duurzaamheid zit verweven in alle beslissingen. Zo kiezen we voor lokaal geteelde

Insectenkweker worden? Videolesen zetten je op weg!

Meer en meer landbouwers zien potentieel in insectenkweek als extra bron van inkomsten, als veevoeder of voor de verwerking van agrarische reststromen. In een bevraging in het kader van het project Introsect gaven een zestigtal landbouwers aan dat ze effectief insecten willen kweken mits voldoende ondersteuning. Om hen en andere geïnteresseerden op weg te helpen maakte Inagro samen met de hogescholen Vives en Thomas More zeven thematische videolesen en twee praktijkgerichte kweekhandleidingen voor meelwormen en zwarte soldatenvliegen.

Veel startende insectenkwekers gaan aan de slag op basis van informatie die ze online bij elkaar sprokkelen. Bij die moeilijke zoektocht naar betrouwbare informatie gaat veel tijd verloren. Samen met zijn collega-onderzoekers insectenkweek begeleidt Carl Coudron van Inagro landbouwers bij hun (gedeeltelijke) omschakeling tot insectenkweker. In videolesen en kweekhandleidingen beantwoorden ze vragen over het waarom, wat en hoe van deze landbouwvak.

Waarom zou ik meelwormen of zwarte soldatenvliegen kweken? En wat komt erbij kijken?

Carl: "Larven oogsten is het doel van insectenkweek, omdat die de meeste eiwitten opleveren. Je kunt daarvoor eitjes aankopen of ze zelf kweken. Kwekers die eitjes of jonge larven aankopen bij andere kwekers hoeven geen kevers of vliegen te houden op hun bedrijf. Kwekers die zelfvoorzienend willen zijn in de eiproduktie laten het insect de volledige levenscyclus doorlopen. In onze kweekhandleidingen lichten we de mogelijke kweekvormen toe: produceren of reproduceren. Vervolgens geven we advies over het benodigde materiaal, de infrastructuur en het voeder voor de opstart van de kweek. Nadien doorlopen we het kweekproces stap voor stap. Daarbij wijzen we op mogelijke valkuilen en problemen in de kweek."

Is insecten kweken iets voor mij?

Carl: "Insecten kweken mag geen bevestiging zijn. Het is belangrijk om vooraf over alle aspecten na te denken. De videolesen bouwen op van theorie naar praktijk. In de eerste les ontdek je wat de rol van insecten is, hoe duurzaam ze zijn en voor welke markten ze voornamelijk gekweekt worden."

Voor je start met insectenkweek, moet je weten welke voorschriften gelden. Je registreren als kweker, hygiënemaatregelen treffen en registers bijhouden zijn verplicht. Voor bepaalde activiteiten geldt ook een vergunningsplicht. Je moet bovendien op de hoogte zijn van de afzetmogelijkheden in humane voeding en diervoeder. In les twee en drie gaan we dan ook dieper in op de wetgeving en vergunningen bij insectenkweek."

Is het economisch interessant om insecten te kweken?

Carl: "De rentabiliteit is afhankelijk van verschillende factoren, zoals de insectensoort, de schaal en de kweekmethode. In de laatste theorielessen concentreren we ons op de kweek van meelwormen. In de vierde videoles schetsen we het kostenplan van

kleinschalige meelwormenkweek en in les vijf bespreken we enkele verwerkingstechnieken, onder meer voor concrete humane voedingsproducten."

Oké, ik ben overtuigd, maar hoe begin ik aan insectenkweek?

Carl: "Een eigen kweekmethode ontwikkelen is een proces van vallen en opstaan. De videoreeks eindigt dan ook met twee praktijklessen met (bewegende) beelden van handelingen in het kweekproces. In les zes komt de meelwormenkweek aan bod en les zeven toont de stappen in de kweek van zwarte soldatenvliegen."

Overweeg je zelf ook iets te ondernemen met insecten?

Surf dan naar het YouTube-kanaal van Inagro en bekijk de videolesen over insectenkweek in de afspeellijst 'Dier'. Of surf naar www.inagro.be/publicaties om de kweekhandleidingen te raadplegen.

Meer info?

carl.coudron@inagro.be
051 27 33 99

Wat is mogelijk zonder gewasbeschermingsmiddelen?

Het gebruik van bestrijdingsmiddelen staat onder druk. Er gelden steeds meer beperkingen op het gebruik van hoogerisicomiddelen en de handel verstrengt de eisen op het gebied van residuen op de oogst. In Frankrijk en België mogen lokale overheden geen pesticiden meer gebruiken in openbare ruimtes. *Zero fyto*-technieken, waarbij je geen gewasbeschermingsmiddelen op de gewassen spuit, dringen zich op. Samen met Franse partners verzamelen Inagro en het Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt Oost-Vlaanderen (PCG) daarover kennis. Ze gaan na welke technieken nuttig zijn voor de praktijk.

Land- en tuinbouwers en tuiniers moeten gewasbescherming anders aanpakken om te voldoen aan de geldende regelgeving. "De richting die we uit moeten, is duidelijk. Maar de aanpak ligt niet in alle teelten voor de hand", stelt Femke Temmerman van Inagro. "Er zijn al stappen gezet naar 'minder', maar we hebben inzichten nodig in strategieën 'zonder'."

Om die inzichten samen te brengen startte het Waalse CRA-W een grensoverschrijdende samenwerking op met Vlaamse en Franse partners. In Vlaanderen werken Inagro en PCG mee. De projectpartners zullen de beperkte en versnipperde kennis samenbrengen en nieuwe kennis verzamelen en valideren voor een brede doelgroep, van landbouwers tot amateurtuiniers.

Vangmethoden voor plaaginsecten in appels en peren

In Wallonië en Frankrijk testen FREDON en CRA-W vangmethoden voor de perengalmug, de appelzaagwesp en de fruitmot in de appel- en perenteelt. Ze testen zowel specifieke geurstoffen als fysieke vangmethoden, zoals kleefstrips en lichtvallen. Voor de beheersing van de perengalmug gaan ze ook na of een aangepast bodembeheer de levenscyclus van het insect kan doorbreken. In zogenaamde microplots vergelijken ze het standaardbodembeheer met ondiepe grondbewerking zodra

de volwassen muggen uitkomen, bedekking met hennepmulch en begrazing door kippen.

Zero fyto-beheersing van koolplagen blijft een uitdaging

Inagro focust in de vollegrondsgroenteteelt op de beheersing van enkele koolplagen, waaronder koolvlieg, aardvlo, koolwittevlies en rupsen. Tegen die plagen biedt afdekken met insectengaas of een klimaatnet een effectieve *zero fyto*-oplossing. De veldproeven helpen om de keuze van het afdek materiaal en de afdekduur scherp te stellen in functie van het gewas en het plaaginsect.

Andere *zero fyto*-methoden die Inagro onderzoekt, zijn *intercropping*-systemen en biologische bestrijders. "In koolgewassen zijn die methoden nog zeer experimenteel. Struikelblokken weerhouden telers ervan

Proefopstelling *intercropping*: bloeiende boekweit tussen kolen *ifv* beheersing schade door rupsen

om ze effectief op grotere schaal toe te passen in de praktijk. Maar we hopen minstens zicht te krijgen op de methoden die het meest potentieel bieden", vertelt Femke Temmerman.

Planten die helpen bij de bladluise-beheersing in paprika

Via geureffecten kan prei of ui de kolonisatie van bladluizen in paprika beperken. Om die specifieke geurinvloeden beter te begrijpen bestudeert het labo van de Universiteit van Picardië Jules Verne het gedrag van bladluizen. "Dankzij de rechtstreekse samenwerking kunnen we de resultaten uit experimenten koppelen aan ons praktijkonderzoek", vertelt Robin Van Havermaet van PCG. Samen met zijn collega's test hij de associatie prei en paprika in een biologische praktijkproef onder tunnel. "We meten in welke mate de *intercropping*-techniek bescherming biedt tegen bladluis."

Website en feedback uit het veld

Ben je al nieuwsgierig naar de resultaten? Voeg de projectwebsite www.zerophyto-interreg.eu dan toe aan je favorieten. Voor elke onderzochte plaag zullen er technische fiches verschijnen die je op weg helpen naar *zero fyto*. Daarnaast vind je er praktijkervaringen uit het veld. Je kan ook jouw praktijkervaringen delen via de ideeënbus.

Meer info?

femke.temmerman@inagro.be
051 27 32 53
robin.van.havermaet@pcgroenteteelt.be
09 331 60 91

Slimme landbouw-technieken voor innovatieve geïntegreerde gewasbescherming

Sinds 2014 moet je als land- of tuinbouwer verplicht de principes van IPM of geïntegreerde gewasbescherming toepassen. Met die regelgeving moedigt de Europese Unie je aan om te bezuinigen op chemische bestrijdingsmiddelen. Om tegemoet te komen aan de nood aan goede praktijkvoorbeelden delen Inagro, KU Leuven en veertien andere internationale partners hun kennis over bestaande of weldra op de markt komende innovatieve technieken. De inbreng van de sector is cruciaal in het onderzoek. Daarom lanceren de partners van het project SmartProtect een internationale enquête. Help jij hen op weg?

De tuinbouwsector vertegenwoordigt bijna veertien procent van de Europese agrarische output. Net als in andere subsectoren worstelen tuinbouwers in verschillende Europese regio's met de wettelijke uitdagingen van IPM. Landbouwers hebben nood aan goede praktijkvoorbeelden om IPM op een hedendaagse manier in te zetten in hun dagelijkse werking. "SmartProtect is in de eerste plaats een netwerk waarin we over de grenzen heen kennis verzamelen en delen over *smart* IPM-technieken", vertelt Sabien Pollet, onderzoekerleider tuinbouw openlucht bij Inagro. "Daarnaast gaan we op zoek naar innovatie voor de groenteteelt. Dankzij precisielandbouw en data-analyses liggen ongetwijfeld kansen voor het grijpen om geavanceerde technologieën te integreren in de sector."

Kenniskloof tussen onderzoek en praktijk dichten

In het project willen de partners de kenniskloof tussen onderzoek en praktijk dichten als het gaat over innovatieve IPM-technieken in verschillende gewassen in openlucht en onder afdekking. Daarbij houden ze rekening met de specifieke regionale noden van tuinbouwers over heel

Slimme insectenval met camera en lijnval

Europa. "Vooreerst brengen we de noden van de tuinbouwers in kaart. Daarna maken we een vergelijking tussen bestaande IPM-technieken in hun socio-economische en wettelijke context", zegt Jonathan De Mey, onderzoeker tuinbouw openlucht bij Inagro. "Tot slot willen we een selectie maken van technieken met het grootste innovatieve potentieel."

Toepasbare en begrijpelijke praktische informatie delen

Samen willen de projectpartners de stroom van toepasbare en begrijpelijke praktische informatie tussen en naar de tuinbouwers vergroten. Dat gebeurt via een onlineplatform waarop onderzoekers kennis over IPM verzamelen, delen, beheeren en verspreiden. Daarnaast worden er interactieve bijeenkomsten, grensoverschrijdende uitwisselingsbezoeken en demonstraties georganiseerd voor landbouwers en adviseurs. "Met actuele kennis, goede praktijkvoorbeelden, innovatieve technieken en praktische tools willen we IPM nog meer ingang doen vinden in de groenteteelt over heel Europa. Zo kunnen we de impact op het milieu verder verkleinen en de voedselveiligheid vergroten", vertelt Peter Bleyaert, onderzoekerleider tuinbouw onder afdekking bij Inagro. Alle

informatie wordt gedeeld op de projectwebsite www.smartprotect-h2020.eu/stakeholders.

Hoe sta jij tegenover innovatieve IPM-technieken?

In twaalf Europese landen vragen de projectpartners naar de mening van landbouwers, adviseurs, leden van vakorganisaties en andere stakeholders in openluchtgroente- en serreteelt. Via de enquête polsen ze naar de kennis over en interesse voor slimme technologieën in gewasbescherming. "Heb je al gehoord van *smart* IPM-technieken? Gebruik je er al? Ben je bereid om in de toekomst innovatieve technieken toe te passen?" Het zijn enkele vragen uit de enquête. De antwoorden zijn bepalend voor de verdere aanpak van de implementatie van innovatieve technieken.

Meer info?

sabien.pollet@inagro.be
051 27 33 04

Ook jouw mening telt!

Dankzij jouw ervaringen met *smart* IPM-technieken kunnen de projectpartners van SmartProtect een onderzoek op maat uitvoeren. Vul de enquête in op www.smartprotect-h2020.eu/stakeholders.

Inagro test technologie voor natuurlijke zuivering van drainagewater

Ondanks preventieve maatregelen en een streng beleid worden in regio's met intensieve landbouw nog altijd (te) hoge concentraties stikstof en fosfor vastgesteld in de waterlopen. Een overschot van die nutriënten verontreinigt het oppervlakte- en grondwater en leidt tot algengroei. In het project NuReDrain legt Inagro een denitrificatie- en defosfatatie-unit aan. Die zuivert het nitraat en/of de fosfor uit het drainagewater via bekkens. Het systeem is gebaseerd op Deense kennis en is het eerste in zijn soort op Vlaamse bodem.

Via landbouwactiviteiten komen nitraat en fosfaat in het oppervlaktewater terecht. Gedraineerde velden kunnen die nutriënten zelfs versneld afvoeren. Het nutriëntenoverschot leidt tot verontreiniging en algenbloei in beken, stromen en rivieren. Naast preventieve maatregelen en strenge wetgeving dringen technieken om de situatie te verbeteren zich op. Elf organisaties uit Vlaanderen, Duitsland en Denemarken testen samen verschillende oplossingen voor de problematiek in het veld. In Vlaanderen nemen Inagro, Universiteit Gent, KU Leuven, VITO, het Provinciaal Centrum voor de Siereteelt, De Watergroep en Vlakwa deel.

Denitrificatie-unit op proefvelden van Inagro

Onderzoekers gaan onder meer na of de toepassing van filtertechnologie op

landbouwkundige waterlopen een oplossing kan bieden. Op gronden in de buurt van Inagro werd daarom een denitrificatie-unit aangelegd, die nitraat uit het drainagewater zuivert via bekkens. Inspiratie haalden de onderzoekers in Denemarken, waar het systeem sinds 2007 succesvol toegepast wordt.

In het denitrificatiebekken wordt nitraatrijk drainagewater op natuurlijke wijze gefilterd. "Het drainagewater wordt eerst opgevangen in een open put", legt Franky Coopman van Inagro uit. "Daarna stroomt het door een denitrificatiebekken, waarbij het water door twee met riet begroeide zandruigen moet passeren. In een wortelzonierietveld stroomt het drainagewater langs de ondergrondse plantendelen, waar het nitraat wordt omgezet in stikstofgas."

Voorwaarde voor succes is dat de wateroppervlakte in het bekken minimaal 1% van de gedraineerde oppervlakte bedraagt. Bovendien moet het water uniform verdeeld worden over de hele breedte van het zuiveringsbed. Inagro nam het systeem in 2020 in gebruik en zal het de komende jaren verder evalueren.

Meer info

franky.coopman@inagro.be
051 27 33 45

Water naar de zee? Of toch eerst hergebruiken ...

In Poperinge wordt de inzetbaarheid van een aantal waterbronnen voor zomerse irrigatie onderzocht. Dat gebeurt in het kader van het LEADER-project Dureau. Een nieuwe vestiging van een aardappelverwerkend bedrijf was de trigger.

Het bestaande bevoorradingsbekken op de Robaertbeek

Drie waterbronnen

Water wordt voor landbouwers stilaan het nieuwe goud. Daarom wordt er meer en meer nagedacht over hergebruik, zeker door bedrijven die voor hun toelevering afhankelijk zijn van – soms zeer lokale – landbouw. In Poperinge wil men nagaan of in totaal drie waterstromen kunnen tegemoetkomen aan de lokale zomerse waterbehoefte: het water van de nabijgelegen Robaertbeek (waarop nu al een bufferbekken met tappunt is gelegen), het hemelwater van het bedrijf en het gezuiverde bedrijfsafvalwater.

Door de komst van het bedrijf hebben we straks een mooie voorraad hemelwater (afstroom van vier ha verharde oppervlaktes = ca. 32.000 m³/jaar). Daarnaast produceert het bedrijf ook grote hoeveelheden proceswater (60 m³/u). Dat wordt voor gebruik eerst onthard, maar de regeneratie van deze ontharders gebeurt met een zoutoplossing. Hierdoor is het bedrijfsafvalwater behoorlijk zoutrijk. Dit proceswater wordt in de afvalwaterzuiveringsinstallatie van het bedrijf gezuiverd voordat het op oppervlaktewater geloosd wordt.

Voor die laatste twee waterstromen zal er op nabijgelegen gronden van de stad een nieuw bufferbekken worden aangelegd dat uit twee delen bestaat. Deel 1 dient voor de opslag van hemelwater van het

bedrijf, deel 2 voor de opslag van gezuiverd bedrijfsafvalwater. Het nieuwe bufferbekken is in totaal 6500 m³ groot. Voor die aanleg wordt de restruimte aangesproken naast het bestaande bluswaterbekken bij de bedrijfzone.

Niet alle water is geschikt als irrigatiewater!

Het bufferbekken wordt gerealiseerd in kostendeling. Deel 1 wordt gefinancierd door het bedrijf (dat de opslag van hemelwater sowieso als verplichting heeft in zijn vergunning). Deel 2 wordt gefinancierd door de stad, die de geboden mogelijkheid wil benutten om de waterbevoorrading voor haar lokale landbouwers te verbeteren.

Centraal op de foto het bestaande waterbevoorradingsbekken op de Robaertbeek

Links op de foto het bestaande bluswaterbekken waarnaast het nieuwe bufferbekken moet komen

Deel 1 is de facto bruikbaar voor irrigatiedoeleinden, maar voor deel 2 is dat minder zeker. Vandaag is immers nog niet volledig bekend welke zoutgehalten toereikbaar zijn voor welke gewassen. Het eerste onderzoek daarover is nog maar zeer recent uitgevoerd. Een eerste klus bestaat er dus al uit een werknorm vast te stellen. Een tweede open vraag is of het bedrijf een dergelijke norm zuiveringstechnisch zal kunnen halen.

Omgaan met zoutrijk bedrijfsafvalwater is hier dus vooral een onderzoek waarin meerdere vragen aan bod komen:

- Kan dit soort water gebruikt worden voor landbouwtoepassingen?
- Kan de industrie de zoutdruk in haar gezuiverd afvalwater verlagen door interne processen bij te sturen en de waterzuivering te optimaliseren?
- ...

Dit artikel biedt helaas nog niet alle antwoorden. Maar het feit dat de vragen gesteld worden is al veelzeggend. Het blijkt niet meer de evidentie zelve dat grote hoeveelheden water zomaar naar grachten en naar de zee stromen. Zelfs het eventuele hergebruik van bedrijfsafvalwaterstromen wordt onder de loep genomen.

Meer info?

ondernemen@poperinge.be

De kievit, vogel in vrije val ...

Sinds zijn ontstaan is landbouw dé sturende factor voor landschappen overal ter wereld. En aangezien landbouw continu in evolutie is, zijn onze landschappen dat ook. 'Boeren natuur' is in dat proces het lijdend voorwerp: ze ondergaat de dingen. Soms kan de natuur volgen, maar soms ook niet. Dat er op relatief korte tijd veel kan gebeuren, bewijst de op- én neergang van de kievit in de 20ste eeuw.

© Tom Linster

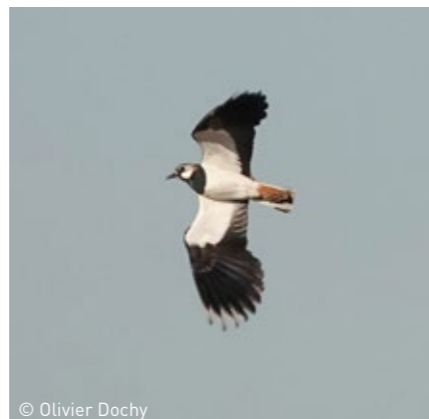
De kievit (het bekende 'kuifje' onder de vogels) is een typische grondbroeder in open landschappen met korte vegetatie en natte plekken. Met zijn grote ogen speurt hij dag en nacht op de grond naar insecten en hun larven, wormen en slakjes. Oorspronkelijk was de kievit een steppenvogel, die gaandeweg landbouwgraslanden leerde gebruiken. Begin 20ste eeuw broedden kieviten in ons land vooral in de kust- en Scheldepolders en in de Kempen. Later pasten ze zich aan en broedden ze ook op akkers. Maar vanuit die akkers trokken ze met hun jongen direct na het uitkomen naar het grasland voor voedsel en dekking.

Met een piek rond de jaren 1980 werd de kievit zo een zeer algemene 'boerenlandvogel'. Blijkbaar leverde de gemengde grondgebonden landbouw van toen (een mix van kleine weiden en akkers, de opkomst van maïs, nog heel wat vochtige laagtes) het ideale kweekbed voor de soort. Er waren voldoende bloem- en insectenrijke graslanden, er was veel bodemleven en vroege maaibeurten van graslanden waren nog veel minder in zwang. Vossen, kraaien en roofvogels, in die tijd fel bestreden, waren nauwelijks aanwezig. Met voedsel, dekking en weinig vijanden konden vele nesten kieviten succesvol grootgebracht worden.

Mooie liedjes ...

Maar die optimale omstandigheden bleken tijdelijk. De broedbiotoop van de kievit boette vanaf eind 20ste eeuw sterk aan kwaliteit in. Talrijke snelle veranderingen in de landbouw gaan de kievit niet goed af: verdroging (waardoor regenwormen onbereikbaar worden), verminderd bodemleven, sneller en dichter groeiend gras (dat niet meer toegankelijk is voor de vogels en hun kuikens) en toegenomen predatoren. Maïsstoppels hebben in het vroege voorjaar nog steeds de ideale structuur om een goed gecamoufleerd nest te bouwen, maar de vele grondbewerkingen van maart tot mei vernietigen veel legsels.

Sindsdien is de soort aan een gestage, maar wel dramatische achteruitgang bezig. Er

© Olivier Dochy

worden ontstellend weinig kuikens grootgebracht en er lijkt geen beterschap in zicht. De kievitbevolking 'vergrijsst' en er is geen opvolging ...

Wat kunnen we doen?

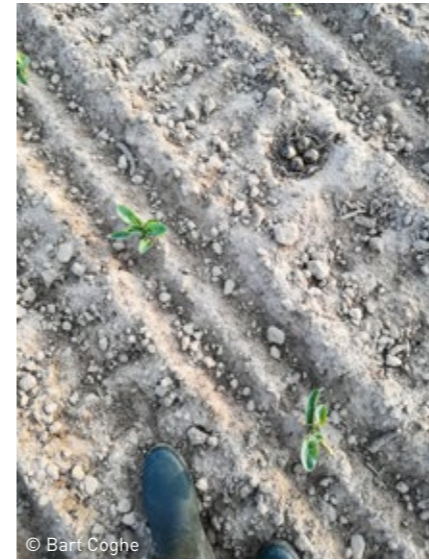
De kievit is goed gekend bij heel wat landbouwers. Zijn dartele baltsvluchten in de lente zijn duidelijk te zien vanuit de tractor en de kleine kuikentjes hebben een hoge aaibaarheidsfactor. Wat kunnen landbouwers doen om de soort weer wat perspectief te geven?

Geen grondbewerkingen uitvoeren in de leg- en broedperiode tussen 15 maart en 20 mei is een logische suggestie, maar natuurlijk niet vanzelfsprekend. Zijn uitgestelde grondbewerkingen praktisch en economisch haalbaar? Inagro plant een aantal proefopstellingen in dat verband. Kan er in een aantal gevallen rechtstreeks in de stoppel gezaaid worden om grondbewerkingen over te slaan? Voer voor nieuwe proefopstellingen!

Laagproductieve grasbufferstroken kunnen de ideale plek vormen voor kievitouders en hun kuikens, liefst zo dicht mogelijk bij het nest.

Uiteraard is ieder nest dat gespaard zou kunnen worden tijdens de werken pure winst, maar dan moet je de nesten wel weten liggen. Momenteel zoeken we naar de beste methoden om nesten op te sporen. De klassieke wijze is vrijwilligers inschakelen die de nesten opsporen en markeren. Maar ook een drone met warmtecamera blijkt veelbelovend.

Wat dan met gemarkeerde nesten? In de ideale wereld tilt de landbouwer zijn machine even van de grond, blijft het nest onaangeroerd en is de verstoring minimaal. Maar misschien is dat niet haalbaar. Er zijn ook geslaagde ervaringen waarbij gevonden nesten in een klein mandje geplaatst worden. Dat laat de landbouwer toe tijdens een werkgang even uit te stappen, het nest

© Bart Coghe

over een korte afstand te verplaatsen (naar waar de machine al gepasseerd is) en snel het werk te hervatten. Ook zonder mandje onder het nest valt te proberen hetzelfde te doen. Het liefst klaren geofende handen deze klus, maar een eerlijke poging van de landbouwer zelf is nog altijd veel beter dan gewoon nietsontziend rechtdoor rijden. Komen er nog grondbewerkingen, verplaats dan de markeringen met het nest mee.

Ongetwijfeld zijn er landbouwers bereid dit extraatje te doen voor 'hun' kieviten?

Meer leren over wat je kan betekenen voor de kievit?

Houd komend voorjaar zeker de nieuwbrief van Inagro in de gaten. Op het gepaste tijdstip leer je via dit kanaal hoe je kievitsnesten spot en kom je te weten wat je als landbouwer kunt doen om de jongen succesvol te laten uitvliegen. Zit in je intussen al met vragen, neem dan contact op met Willem Van Colen van Inagro.

Meer info?

willem.vancolen@inagro.be
051 27 33 15

© Koen Davos

DE KIEVIT

SOORT

steltloper

GROOTTE

30 cm

KLEUR

zwart-wit – in de zon is de rug soms glanzend groen – oranje onderstaart

TYPISCHE KENMERKEN

spitse kuif – grote ogen (handig om 's nachts voedsel te zoeken) – korte snavel

VLIEGEN

buitelende en zwenkende baltsvlucht om vrouwtjes en concurrenten te imponeren

ZANG

'kioewit-witwit-kioewit'

HUWELIJKSTROUW

steekt niet zo nauw

VOEDSEL

wormen, emelten, ritnaalden, kevers, slakken ...

LEEFGEBIED

open gebied

BROEDPLAATS EN NEST

broedend op stoppels en kale akkers (vroeger op grasland) – grondkuiltje bedekt met wat strootjes – 4 eieren – 25 dagen

BROEDEN

mannetje en vrouwtje broeden afwisselend

KUIKENS

uit het ei direct mobiel om samen met de ouders in grasland te schuilen voor roofvogels

LEEFTIJD

tot 19 jaar!

BEDREIGINGEN

minder bodemleven (en dus minder voedsel) – predatoren zoals kraaien, roofvogels (kieviten kunnen in groep vrij goed predatoren verjagen, maar met hoe minder ze zijn, hoe meer gevaar) – landbewerkingen (door ploegen, maaien ... worden nesten vernietigd)

D' Yzerpasserelle

Ferm! trok naar de Lindestraat in Beveren-aan-de-IJzer. Op boerderij d'Yzerpasserelle heeft gastvrouw Siska Vanpeteghem immers plannen rond een beleefstuin, de Tuin d'Yzerpasserelle. Deze tuin vormt een sluitstuk van de ontwikkeling van een B&B, een ontmoetingsruimte en een actieve zorgboerderij. Een gedroomde gesprekspartner om het te hebben over verbreding, was onze eerste gedachte. Maar het gesprek aan de keukentafel ging net iets dieper.

Siska stelt zich voor: 32 jaar, geboren te Oostnieuwkerke, als boerendochter maatschappelijk assistent geworden en de liefde achterna gegaan tot in Beveren-aan-de-IJzer. Daar landt Siska in de droom van Mathias, haar grote liefde. Mathias runt een gemengd bedrijf, met akkerbouw (met een belangrijke tak consumptieaardappelen) en vleesvarkens.

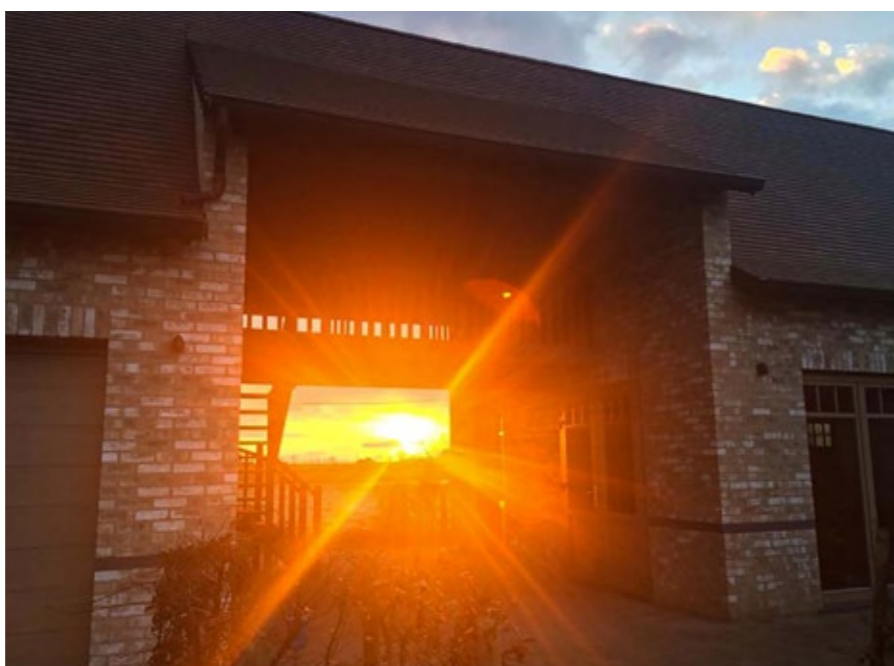
Siska droomt mee en wordt daarin gesteund door Mathias. Samen ontwikkelen ze op hun bedrijf een B&B: twee gastenkamers, onderling verbonden door een passerelle. Siska heeft het over de opstart van 'de zachte kant van het bedrijf', waarin zij haar sociaal-maatschappelijke ingesteldheid kwijt kan.

Maar op dat moment doet zich een tragedie voor ... Mathias sterft. Hun dochtertje Irene is op dat moment – nu zes jaar geleden – acht maanden oud, de B&B is twee maanden open.

Siska vertelt hoe ze in enkele minuten/uren beslist hun gemeenschappelijke levensdroom niet op te geven. Ze ziet plots de torenhoge uitdaging voor zich opdoemen om zowel de 'harde' als de 'zachte' kant van het bedrijf voor haar rekening te nemen. Het idee om zélf met kip- en mestkarren rond te rijden laat ze spoedig varen. Voor het uitvoerende werk op de boerderij neemt ze mensen in vaste loondienst. Siska stuurt, volgt op en beslist, maar wel met haar neus op het veld. Of dat bedrijfseconomisch werkt? Daarin is Siska realistisch en beredeneerd: 'Bedrijfseconomisch is de tijd die je achter het bureau besteedt soms relevanter dan de tijd die je op de tractor doorbrengt.'

Rouwverwerking en ervaringen delen

De verdere ontwikkeling van de zachte kant van d'Yzerpasserelle kan niet los gezien worden van Siska's persoonlijke verwerkingsproces. En dat proces is lange tijd

De B&B met de passerelle

geblokkeerd geweest. De uitdaging om bedrijf en gezin boven water te houden liet Siska in het begin geen ruimte voor verwerking, ze ging alleen door op automatische piloot. Dat bood ook bescherming, want de eerste emoties waren te heftig om er al te snel in te willen graven. Zo werd Siska willens nillens ervaringsdeskundige in rouwverwerking. Maar evenzo schaafden haar ervaringen haar levensinstelling bij. Onze tijd op deze aarde is

soms eindiger dan we zouden hopen, maar we leven en werken te weinig volgens dat besef. Iedereen kan Siska zijn, iedereen kan Mathias zijn ...

Aanvankelijk op suggestie van een lokale KLJ-afdeling mondde dat uit in een aantal lezingen waarin Siska haar hoogstpersoonlijke verhaal vertelde. Dat verhaal vertelt te tegenwoordig niet meer op verplaatsing, maar op de boerderij zelf, aan de gasten in

de B&B (die het horen willen), maar ook in een heuse ontmoetingsruimte. Het plan is dat Siska niet meer naar groepen toe gaat, maar dat de groepen naar haar komen. D'Yzerpasserelle moet een plek van bewustwording worden voor al haar gasten.

De harde en de zachte kant verenigen

De harde en de zachte kant van het bedrijf zijn voor Siska als yin en yang: twee tegengestelde, maar onderling vervlochten delen van hetzelfde verhaal. De harde kant is de basis, die Siska uitdaagt en dwingt om boven haar voorzichtige zelf uit te stijgen. De zachte kant biedt het noodzakelijke tegenwicht om tot harmonie te komen. Verbreiding is voor Siska niet zozeer een economische overweging, maar een intrinsieke noodzaak.

Intussen is er aan de zachte zijde ook nog de zorgboerderij. Dat heeft Siska afgekeken van haar ouders, en stilletjes koesterde ze altijd al dezelfde ambitie. Haar zorggasten komen via Dorpspunt, een initiatief van De Lovie waarbij zorggasten op een locatie in

het dorp instaan voor een aantal verdwenen diensten uit het dorp (buurt-/hoevewinkel, ontmoetingsplek ...). De zorggasten helpen Siska – flexibel – vooral aan de zachte zijde van het bedrijf; aan de harde kant zou dat niet lukken.

De Tuin d'Yzerpasserelle is het voorlopige sluitstuk van heel deze evolutie. De tuin moet ruimte en bezigheid bieden voor de B&B-gasten, voor groepen, voor de zorggasten ... uiteraard in de geest van d'Yzerpasserelle. Er komt/is een moestuin, een picknicktafel tussen de kippen, een vergaderruimte buiten ...

Voeten op de grond

Tot slot wil Siska al haar bezoekers nog iets bijbrengen over de landbouwsector in het algemeen. De financiële druk op de landbouwsector is hoog, de werkdruk voor individuele landbouwers ook, maar Siska wijst ook op de maatschappelijke druk. Het lijkt soms alsof alles bio moet, alsof alles in een korte keten moet ... Maar individuele landbouwbedrijven hebben niet de mogelijkheid om in een-twee-drie van

bedrijfsstrategie te veranderen. Daar is Siska met de harde kant van haar bedrijf een zonneklaar voorbeeld van, en na een woordje uitleg van de gastvrouw begrijpen haar bezoekers dat volkomen!

Zorg als roeping

Tom Maes is landbouwer. Zijn bedrijf is gemengd: er is een tak vleesvee, een tak melkvee, er zijn varkens op loonweek, er worden bloemkolen geteeld, maar ook maïs. Toms vrouw Karolien werkt voltijds. Sinds twaalf jaar is het bedrijf ook een zorgboerderij. Iedere dag van de week wordt er een 'zorggast' opgevangen, een meerderjarige persoon met een beperking die op de boerderij een dagbesteding geboden wordt. Opgepast, zeg niet zomaar dagbesteding: in de perceptie van de zorggasten hebben ze een echte job op de boerderij en tellen ze mee in de maatschappij!

Karolien wil een mogelijk misverstand over zorgboerderijen snel van de baan hebben: het mag niet de bedoeling zijn met een zorgboerderij te starten om het werk op de boerderij te verlichten. Integendeel: zorggasten vragen tijd en aandacht. Zorg integreren in je boerderij mag je daarom gerust een roeping noemen.

Alle zorggasten hebben hun eigen vaste dag op de boerderij. Voor hen is Tom 'boer Tom'. Door het gemengde bedrijf was tot voor kort één zorggast per dag het maximaal haalbare. Maar een jaar geleden maakten Tom en Karolien een drastische keuze. Ze beslisten de veestapel grotendeels af

te bouwen en het klassieke bedrijf om te vormen tot een zorgboerderij. Met de vrijgekomen tijd en ruimte willen ze de zorgtak van het bedrijf verder alle kansen geven. Ze hopen in de toekomst twee tot drie zorggasten per dag een plek te kunnen geven op de boerderij.

De voormalige huisweide van de boerderij wordt ingericht op maat en in functie van de zorggasten. Een stuk weide wordt ingericht voor neerhofdieren, pony's, schapen en lammeren, kalveren ... De zorggasten kunnen daar de dierenverzorging op zich nemen. Zij halen immers veel voldoening uit de omgang met dieren. Er komen ook een grote moestuin, een serre en een boomgaard, allemaal vanuit dezelfde filosofie.

Voor heel deze inrichting krijgen Karolien en Tom ondersteuning van het Regionaal Landschap Westhoek en van LEADER. De varkens op loonweek en de teelten blijven overeind, die zijn voor 's morgens en 's avonds. Maar overdag gaat de aandacht straks naar de zorggasten.

Bedrijfseconomisch?

Voor zorggasten bestaan min of meer gestandaardiseerde dagvergoedingen, waarmee uiteraard ook kosten gedragen moeten worden, zoals maaltijden. Maar Karolien en Tom zijn eerlijk: zorg aanbieden om bedrijfseconomische redenen is een slecht idee. Zij zien zorg als een roeping. Hét uitgangspunt dient de zorg zelf te zijn en de individuele aandacht die zorggasten verdienen. Vandaar ook de keuze om het aantal zorggasten te beperken tot twee, maximaal drie per dag.

Karolien en Tom benadrukken wel dat ze in hun nieuwe bedrijfsmodel niet achteruitboeren, toch niet in de actuele bedrijfseconomische realiteit van de veeteeltsector. Maar ze geven ook aan dat hun 'roeping' en de persoonlijke voldoening die ze halen uit de dagelijkse omgang met zorggasten een heel groot tegenwicht vormen tegen het zuiver bedrijfseconomische. Het levert hen niet altijd evenveel begrip op van collega's, maar hoe meer deze vorm van landbouwverbreiding in de kijker komt, hoe meer hij bekend zal worden. En dat is nodig,

want veel zorggasten zijn nog op zoek naar een zinvolle dagbesteding.

Zorg: je moet het kunnen, willen en durven. Driemaal 'check' op zorgboerderij Maes.

Meer info?

Steunpunt Groene Zorg
050 40 70 31 / 0473 63 08 91
els.roelof@groenezorg.be
www.groenezorg.be

Één van de zorggasten van 'boer Tom'

colofon

Verantwoordelijke uitgever

Peter Norro
Provinciehuis Boeverbos
Koning Leopold III-laan 41
8200 Sint-Andries

Eindredactie

Elise Degroote, Bart Verhaeghen,
Wouter Vuylsteke en Mia Verstraete

Fotografie

Bart Coghe, Koen Devos, Olivier Dochy,
Inagro, Tom Linster en Provincie
West-Vlaanderen

Lay-out en druk

Grafische dienst, Provincie West-Vlaanderen

Deze uitgave is een gezamenlijk initiatief van de Provincie West-Vlaanderen, Inagro en VLM. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, in enige vorm of wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Provincie West-Vlaanderen verwerkt uw gegevens conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

U krijgt deze nieuwsbrief in het kader van onze werking als overheid. Heeft u vragen over deze verwerking of wenst u deze nieuwsbrief niet meer te ontvangen, dan laat u dit best weten via dpo@west-vlaanderen.be of via de algemene contactgegevens die u vindt op onze website (www.west-vlaanderen.be) waar u ook onze privacyverklaring kan nalezen.